

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

«Затверджую»

Голова приймальної комісії

СумДПУ імені А.С. Макаренка

проф. Ю.О. Лянной

«13» березня 2020 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
на основі ОКР Молодший спеціаліст
ЗА СПЕЦІАЛІСТЮ 025 Музичне мистецтво**

Розглянута на засіданні

Приймальної комісії

« 28 » лютого 2020 р.

Протокол № 5

Програма фахового іспиту для вступу на навчання для здобуття ступеня Бакалавра на основі ОКР «Молодший спеціаліст» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Ухвалена на засіданні кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання

від 28 лютого 2020 р. протокол № 7

Завідувач кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання

_____ І.П. Заболотний

Голова фахової атестаційної комісії

_____ І.П. Заболотний

ПРОГРАМА
фахового іспиту для вступу на навчання
для вступу на навчання для здобуття ступеня Бакалавра
на основі ОКР «Молодший спеціаліст»
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На навчання для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 025 Музичне мистецтво приймаються особи, які мають повну загальну середню освіту та відповідну фахову підготовку.

Програма Фахового іспиту має на меті визначення рівня фахової компетентності абітурієнта. За змістом та формами перевірки фахових знань вимоги вступного іспиту на спеціальність «Музичне мистецтво» корелюють із вимогами до фахових компетенцій випускників педагогічних училищ та училищ мистецтв і культури.

Програма Фахового іспиту має комплексний характер та поділяється на дві складові:

- фахову;
- музично-теоретичну.

На вступному випробуванні абітурієнт має:

- продемонструвати рівень фахової підготовки;
- продемонструвати знання з теорії музики .

За необхідністю абітурієнту надається можливість **виконання музичних творів з концертмейстером**. Заявка та нотний матеріал подаються абітурієнтом особисто у приймальну комісію вищого навчального закладу до початку фахового іспиту.

Результат абітурієнта до 100б. – не склав, 100б. і вище – склав.

Фаховий іспит для вступу на навчання за спеціальністю 025 Музичне мистецтво оцінюється за 200-бальною шкалою. Остаточна оцінка фахового іспиту є **сумою балів**, отриманих абітурієнтом за результатами перевірки його фахової (**0 – 120 балів**) та теоретичної компетентності (**0 – 80**).

Вступне випробування складається усно і проводиться протягом одного дня, визначеного Приймальною комісією, та одним складом предметної комісії.

Результат абітурієнта до 100б. – не склав, 100б і вище – склав.

ВИМОГИ ДО ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ (ІНСТРУМЕНТАЛІСТИ)

Програма з фаху (фортепіано, струнні, народні та духові інструменти) повинна включати твори різних культурно-історичних епох, мистецьких напрямків, музичних жанрів. На вступному іспиті виконуються напам'ять три твори відповідно до обраної дисципліни кваліфікації.

Фортепіано:

- поліфонічний твір (прелюдія та fuga, твір сюїтної форми тощо);
- твір великої форми (I або II та III частини сонати, варіації, рондо, концерт тощо);
- концертна п'єса (балада, полонез, фантазія, скерцо, рапсодія тощо) або етюд.

Народні інструменти (баян, акордеон, бандура, домра, гітара)

- поліфонічний твір;
- твір крупної форми (I або II-III частини сонати, концерту, тощо);
- оригінальний твір або віртуозна п'єса; для бандуристів – вокальний твір (пісня, дума, романс);

Струнні інструменти (скрипка, альт, віолончель, контрабас)

- дві контрастні частини з сонат, партит, сюїт (соло);
- перша або друга та третя частини концерту, сонати;
- п'єса малої форми (бажано виконання п'єси українського автора).

Духові та ударні інструменти (флейта, гобой, кларнет, фагот, саксофон, валторна, труба, тромбон):

- твір крупної форми (I або II-III частини концерту, сонати, тощо);
- дві різнохарактерні п'єси.

На фаховому іспиті оцінюється якість виконавської інтерпретації музичного твору, відповідність інтерпретації жанровій та стильовій естетиці, володіння технікою звуковидобування та тембровою палітрою музичного інструменту, доцільність динаміки та артикуляції, виразність фразування, координація музично-ігрових рухів та рівень технічної майстерності, наявність метроритмічного контролю, виконавська індивідуальність, артистизм виконання. На етапі перевірки музично-інструментальної компетентності абітурієнта враховується складність індивідуальної екзаменаційної програми та її відповідність рівню музичної освіти вступника.

Шкала та критерії оцінювання фахової підготовки інструменталістів:

- 110-120 балів** – якісна виконавська інтерпретація музичних творів; доцільне використання всіх засобів музичної виразності для розкриття художнього образу; майстерне володіння інструментом; впевнене знання тексту; жанрово-стильова відповідність виконання; емоційність та виконавська воля.
- 90-109 балів** – якісна виконавська інтерпретація музичних творів; стилістична та технічна переконливість виконання; є помилки текстового характеру (випадкові зупинки, виправлення).
- 70-89 балів** – коректно відтворений текст, але виконанню не вистачає драматургічної переконливості; форма організована поверхово, є технічні або стильові недоліки.
- 50-69 балів** – недоліки технічного та художнього характеру впливають на сприйняття музичного твору; віртуозні можливості обмежені; виконання містить текстові помилки та виправлення; звукофарбовий спектр вузький; брудна педаль.
- 30-49 балів** – наявність суттєвих недоліків у музично-інструментальній підготовці; у виконанні прослідковуються лише елементарні професійні навички; слабке знання музичного тексту, артикуляційні помилки, виправлення та зупинки.
- 10-29 балів** – наявність численних граматичних та стилістичних помилок у виконанні; недостатня координація та слабкий слуховий контроль; недбалість виконавської інтерпретації, порушення темпоритму, відсутність динамічних відтінків.
- 0-10 балів** – неспроможність виконання творів напам'ять у повному обсязі; відсутність елементарних навичок звуковедення та формопобудови, нерозуміння музичного змісту; емоційна та м'язова скутість, артикуляційна та метроритмічна хибність.

ВИМОГИ ДО ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ (ВОКАЛІСТИ)

Фаховий іспит має на меті визначення рівня вокальної підготовки вступника. На вступному іспиті абітурієнт повинен виконати чотири твори:

- арія українського або російського композитора XVIII – XX ст.;
- арія зарубіжного композитора XVIII – XX ст.;
- романс вітчизняного або зарубіжного композитора будь-якого періоду;
- українська народна пісня.

Програма виконується у супроводі концертмейстера та a cappella.

Під час виконання абітурієнту слід звертати увагу на чіткість дикції, зібраний артикуляційний апарат, звукоутворення, спів на опорі, напруження голосових зв'язок, атаку звука, позицію звучання, чистоту інтонування.

Шкала та критерії оцінювання фахової підготовки вокалістів

- 110-120 балів** – переконлива інтерпретація твору, музикальність, чиста інтонація, добре володіння голосом, відтворення характеру художніх образів, артистизм.
- 90-109 балів** – переконлива інтерпретація твору, чиста інтонація, добре володіння голосом, але недостатньо якісне формування верхніх звуків діапазону.
- 70-89 бал** – чиста інтонація, добре володіння голосом, але недостатньо якісне формування верхніх звуків діапазону, недостатньо переконлива інтерпретація твору.
- 50-69 балів** – хороший голосовий матеріал, але непереконлива інтерпретація вокальних творів, недостатньо виражена виконавська ініціатива; м'язоваскутість, відсутність акторського розуміння сценічної поведінки персонажів.
- 30-49 балів** – м'язоваскутість; обмежений діапазон, відсутність артистизму, незадовільне вокальне інтонування твору.
- 10-29 балів** – м'язова скутість, неякісне звукоутворення, не чіткі голосні та дефекти приголосних у співі.
- 0-9 балів** – слабо виражені голосові дані, не досконала вокально-технічна база.

ВИМОГИ ДО ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ (ЕСТРАДНИЙ СПІВ)

Вокальне випробування творчого конкурсу має на меті визначення рівня вокальної компетентності вступника. Програма з естрадного співу має містити три твори різних мистецьких напрямків та стилів (поп, рок, фанк, джаз, фольк, етно тощо). На вступному іспиті твори виконуються напам'ять.

Перший твір – виконання пісні без супроводу (a cappella): народна пісня або її обробка. Приблизна складність – «Стоїть явір над водою», «Ой, у вишневому садочку», «Чом ти не прийшов», «Летіла зозуля», «Ой, під вишнею, під черешнею», «Ой, чий то кінь стоїть», В. Заремба «Дивлюсь я на небо», В. Косенко «Взяв би я бандуру».

Другий твір – українська естрадна пісня під фонограму «мінус-1». Приблизна складність: «Україна – це ти» (муз. Тіни Кароль, сл. М. Бровченка та Тіни Кароль); «Червона рута» (муз. і сл. В. Івасюка); «Скрипка грає» (муз. І. Поклада, сл. Ю. Рибчинського), «Водограй» (муз. і сл. В. Івасюка); «Гай, зелений гай» (муз. О. Злотника, сл. Ю. Рибчинського); «Я піду в далекі гори» (муз. і сл. В. Івасюка); «Смерека» муз. і сл. Л. Якіма); «Тече вода» (муз. І. Поклада, сл. Ю. Рибчинського); «Мій рідний край» (муз. і сл. М. Мозгового).

Третій твір – світовий хіт під фонограму «мінус-1» мовою оригіналу. Орієнтовна складність: «Мама моя» (муз. І. Крутого, сл. Lara Fabian); «Brokenvow» (муз. і сл. Lara Fabian); «Venus» (з реп. The Shoking Blue); «Memory» (муз. і сл. A. L. Webber); «Shape Of My Heart» (з реп. Sting); «I Will Survive» (D. Fekaris - E. Perren - D. Ross); «Adagio» (муз. Т. Albinoni, сл. L. Fabian); «Hello» (муз. і сл. Adele Adkins); «Hello» (муз. і сл. Beyonce).

Фонограми учасників творчого конкурсу подаються до конкурсної комісії на прослуховування на CD- дисках чи USB-Flash накопичувачах не пізніше, ніж за годину до початку творчого конкурсу. На фонограмах не допускається double – вокал.

Шкала та критерії оцінювання фахової підготовки вокалістів

(естрадний спів):

110-120 балів – переконлива інтерпретація творів, музична виразність виконання, інтонаційна чистота, створення драматургії сценічного виконання твору, високий художній рівень виконання, розкриття вокальної природності голосу (гнучкості, легкості у виконанні різних технічних, динамічних та штрихових

прийомів), компетентне володіння мікрофоном, використання мікрофону для посилення динаміки та художнього наповнення творів.

100-109 балів – високий художній рівень виконання, повне розкриття вокальної природності голосу (гнучкості, легкості у виконанні різних технічних, динамічних прийомів, допущення деяких штрихових неточностей), досконале володіння мікрофоном.

90-99 балів – середній художній рівень виконання, неповне розкриття вокальної природності голосу (гнучкості, легкості у виконанні різних технічних прийомів, допущення деяких динамічних та штрихових неточностей), недосконале володіння мікрофоном.

80-89 балів – художній рівень виконання нижче середнього, недостатнє розкриття вокальної природності голосу (гнучкості, легкості у виконанні прийомів, допущення суттєвих технічних, динамічних та штрихових неточностей), невпевнене володіння мікрофоном.

70-79 балів – достатній художній рівень виконання, допущення окремих неточностей в передачі засобів музичної виразності; окремі помилки у використанні мікрофону.

60-69 балів – задовільний художній рівень виконання, допущення окремих неточностей у передачі засобів музичної виразності (млявість дикції); незначні помилки у використанні мікрофону.

50-59 балів – маловиразне, інтонаційно неточне виконання, допущення ряду помилок (супровід співу надто голосним акомпанементом, форсований звук, темпоритмічні неточності, поверхове відтворення музичного образу твору), суттєві помилки у використанні мікрофона.

40-49 балів – часткове виконання з порушенням інтонації, спів без опори на дихання, невмотивована зупинка під час виконання твору; епізодичне використання мікрофону під час виконання.

30-39 балів – інтонаційно нечисте виконання, відсутність ладового відчуття, недовиконання твору до кінця; фрагментарне використання мікрофону під час виконання.

0-29 балів – незадовільне вокальне інтонування творів, неякісне звукоутворення, координація голосового апарату та подиху, невикористання мікрофону під час виконання.

ВИМОГИ ДО ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ (ХОРОВЕ ДИРИГУВАННЯ)

Творчий конкурс має на меті визначення рівня диригентсько-хорової підготовки вступника. На вступному іспиті абітурієнт повинен:

- продиригувати два різнохарактерні хорові твори під фортепіанний супровід;
- проспівати напам'ять з тактуванням один з голосів хорової партитури (за вибором комісії);
- зіграти на фортепіано хорову партитуру *acappella* (напам'ять);
- проспівати арію, романс чи обробку народної пісні;
- проаналізувати (усно) музично-теоретичні, вокально-хорові та виконавські особливості, літературний та музичний зміст виконаних творів.

Диригування: 1) хоровий твір (хорова мініатюра, обробка народної пісні, фрагмент хорового концерту) українського або зарубіжного композитора без супроводу;

2) хоровий твір українського або зарубіжного композитора з супроводом.

Шкала та критерії оцінювання фахової підготовки

хорових диригентів:

110-120 балів – якісна виконавська інтерпретація хорових творів; яскраве, бездоганне виконання, в якому максимально розкритий художній образ та доцільно використано всі засоби музичної виразності; майстерне володіння мануальною технікою, впевнене знання програми; жанрово-стильова відповідність виконання; емоційність та виконавська воля, бездоганне виконання партитури на фортепіано і спів хорових партій.

90-109 балів – якісна виконавська інтерпретація хорових творів; виконання переконливе у стилістичному та технічному відношенні, але містить у собі незначні помилки текстового характеру при грі партитури на фортепіано (випадкові зупинки або виправлення).

70-89 балів – коректне диригування творів, але виконанню не вистачає драматургічної переконливості; гра партитури на фортепіано і спів партій мають текстові неточності.

50-69 балів – недоліки технічного (скуті рухи рук) та художнього характеру досить помітні та впливають на загальне враження; віртуозні можливості обмежені; виконання містить несумісність рухів рук з ілюстрацією партитури твору на фортепіано.

30- 49 балів – наявність досить суттєвих недоліків у диригентсько-технічній підготовці; у виконанні прослідковується лише елементарні професійні навички; слабка знання музичного тексту, значні помилки.

10-29 балів– неспроможність виконання творів напам'ять у повному обсязі; відсутність елементарних навичок мануальної техніки; нерозуміння музичного змісту; емоційна та м'язова скутість.

0-9 балів – відсутність елементарних навичок звуковедення та формопобудови, нерозуміння музичного змісту; емоційна та м'язова скутість, артикуляційна та метроритмічна хибність; порушення темпоритму; неспроможність виконання творів напам'ять у повному обсязі.

ВИМОГИ ДО МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У навчальний план підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва входить цикл музично-теоретичних дисциплін, серед яких ключове значення мають гармонія та сольфеджіо, що дають систематизовані знання найважливіших елементів музичної мови та формують внутрішнє відчуття музичної інтонації.

Гармонія та сольфеджіо – це своєрідний фундамент, на якому базуються всі навчальні дисципліни музично-теоретичного циклу. Знання гармонії надають можливість подальшого опанування теоретичних основ поліфонії, аналізу музичних творів, більш повного засвоєння курсу історії музики, а також слугують теоретичним підґрунтям для виконавської інтерпретації музичних творів. Сольфеджіо сприяє розвитку відчуття музичної інтонації та її голосового відтворення.

У процесі усного опитування абітурієнти повинні продемонструвати теоретичні знання базового курсу гармонії та практичні навички з сольфеджіо відповідно програмних вимог музичних училищ, коледжів та училищ мистецтв і культури.

Абітурієнт повинен вміти:

- усно будувати лади, інтервали, тризвуки, септакорди V, VII та II ступенів з їх оберненнями;
- сольфеджувати лади, тризвуки, септакорди V, VII та II ступенів з їх оберненнями;

- грати на фортепіаноладі, тризвуки, септакорди V, VII та II ступенів з їх оберненнями;
- визначати на слух нескладні гармонічні послідовності.

Вступник повинен: 1. Проінтонувати лади народної музики; інтервали (діатонічні та характерні); тризвуки (мажорні, мінорні, зменшені, збільшені) та їх обернення; септакорди (D₇, D₉, VII₇ зменшений та малий, II₇) та їх обернення.

2. Просольфеджувати з листа одноголосний приклад, що містить хроматизми та відхилення.

3. Визначити на слух: окремі акорди та лади, гармонічні послідовності (однотональні та з відхиленнями).

4. Здійснити гармонічний аналіз музичного зразка малої форми або структурно завершеного фрагменту твору крупної форми.

Шкала та критерії оцінювання музично-теоретичної підготовки інструменталістів, вокалістів та диригентів-хоровиків:

71-80 балів – правильна побудова ладів, інтервалів, акордів та чистота їх інтонування; бездоганне сольфеджування музичного прикладу з листа; безпомилкове визначення на слух акордів та акордових послідовностей; безпомилковий гармонічний аналіз.

61-70 – правильна побудова ладів, інтервалів, акордів та чистота їх інтонування; невеликі помилки у сольфеджуванні музичного прикладу з листа; безпомилкове визначення на слух окремих акордів, але допущення несуттєвих помилок у визначенні акордових послідовностей. Правильно виконаний гармонічний аналіз.

51-60 – безпомилкова побудова ладів, інтервалів або акордів та чистота їх інтонування; допущення невеликих інтонаційних або ритмічних помилок у сольфеджуванні музичного прикладу з листа; безпомилкове визначення на слух окремих акордів, але допущення несуттєвих помилок у визначенні акордових послідовностей. Грамотне виконання гармонічного аналізу.

41-50 – правильна побудова ладів, інтервалів або акордів, невеликі погрішності в їх інтонуванні; допущення інтонаційних та ритмічних помилок у сольфеджуванні музичного прикладу з листа; допущення невеликої кількості помилок у визначенні на слух акордових послідовностей. Виконання гармонічного аналізу з невеликою кількістю помилок.

- 31-40 балів** – допущення помилок при побудові інтервалів або акордів, похибки в їх інтонуванні; значна кількість інтонаційних та ритмічних помилок у сольфеджуванні музичного прикладу з листа; значні помилки у визначенні на слух акордових послідовностей. Виконання гармонічного аналізу зі значною кількістю помилок.
- 21-30 балів** – наявність значної кількості грубих помилок під час побудови інтервалів або акордів; суттєві недоліки у сольфеджуванні з листа (інтонаційна фальш, відсутність ладового чуття та ритмічні помилки). Значна кількість помилок під час слухового аналізу. Не зроблений гармонічний аналіз твору.
- 0-20 балів** – відсутність елементарних теоретичних знань та навичок, неспроможність абітурієнта правильно побудувати запропоновані інтервали, акорди, лади; фальшиве та неритмічне виконання номеру з листа, допущення грубих помилок під час слухового аналізу; відсутність навичок гармонічного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апатский, В. Теория и практика духового исполнительства в Украине. Киев: НМАУ им. П.И. Чайковского, 2000. 198 с.
2. Богданов, В. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. Харків: Основа, 2000. 156 с.
3. Гаркуша Л.І., Економова О.С. Формування професійних навичок і вмінь студентів на заняттях з основного музичного інструмента (фортепіано) : навчально-методичний посібник. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 100 с.
4. Вовк, Р. А. *Портрети корифеїв*. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 203 с.
5. Власов В. П. Школа джаза на баяне и аккордеоне : учеб.пособие / В. П. Власов. — Одесса : Астропринт, 2008. — 160 с.
6. Давидов М.А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста: підручник для студентів вищих навчальних закладів / М. А. Давидов. – Київ, 2004. – 287 с.
7. Деменко Б. Робота піаніста над поліритмічними труднощами. *Питання фортепіанної педагогіки та виконавства*. К.: Муз. Україна, 1981. С.51-61.
8. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах (XIV-XVIII ст.). Тернопіль: СМП «Астон», 1998. 299 с. 10.

9. Лісовий В.А., Мельничук Я.М., Бойчук І.І. Основний музичний інструмент (фортепіано): Навчально-методичний посібник. Чернівці: Рута, 2007. 69 с.
10. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки : метод. посіб. Тернопіль : СМП «АСТОН», 2000. 68 с.
11. Семешко А. А. Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ—ХХІ століть : довідник / Анатолій Андрійович Семешко. — Тернопіль : Богдан, 2009. — 244 с.

